

SALARIUL – PRINCIPALA FORMĂ DE VENIT A POPULAȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Rina ȚURCAN, Iuliu ȚURCAN

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Salary is the main source of income for the population in Moldova, directly influencing the level of living of the population and ensuring economic growth of the country. In this article is considered average nominal wage in Moldova, a dynamic analysis is performed comparative level of remuneration in the real sector and the public sector of the economy. Special emphasis is placed on highlighting activities with the highest and lowest level of remuneration, because this distribution as directly affects straightening specialists to these areas.*

Cuvinte cheie: *salariul, sectorul real, sectorul bugetar, economia națională, creștere economică.*

1. INTRODUCERE

Unul din factorii economici care influențează în mod direct creșterea economică și nivelul de trai a populației unei țări îl constituie venitul populației. Salariul constituie principala sursă de venit a populației în Republica Moldova, influențând în mod direct nivel de trai a populației și asigurând creșterea economică a țării. În acest context de idei prezintă interes examinarea evoluției salariului mediu nominal în Republica Moldova, efectuându-se o analiză dinamică comparativă a nivelului de remunerare a muncii în sectorul real și în sectorul bugetar a economiei. Totodată este important de a evidenția activitățile cu cel mai înalt și cel mai jos nivel de remunerare a muncii, deoarece această repartitie influențează în mod direct îndreptarea specialiștilor spre aceste domenii.

2. ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND SALARIU

Problema salariului a constituit o preocupare constantă a economiștilor începând cu școala clasică. Adam Smith și adepții săi enunță unele idei juste cu privire la salariu, menționând că din toate cele trei venituri, salariul este singurul venit bazat pe muncă.

Salariul este un element esențial al contractului de muncă, reprezentând totalitatea drepturilor bănești convenite salariatului pentru munca prestată. Prin Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.95/1949 privind protecția salariului, salariul este: ”oricare ar fi denumirea sau modul de calcul, remunerarea sau câștigurile susceptibile de a fi evaluate în bani și stabilite prin acordul părților sau de către legislația națională, pe care cel care angajează le datorează unui lucrător în baza unui contract de muncă, scris sau verbal, fie pentru munca efectuată sau care urmează a fi efectuată, fie pentru serviciile prestate sau care urmează a fi prestate. Forța de muncă este considerată a fi o marfă, care se vinde și se cumpără pe baza unui preț, care nu este altceva decât salariul primit de muncitor.

În teoria și practica economică, salariul ocupă un loc deosebit de important. La etapa actuală salariile reprezintă cea mai mare parte din veniturile populației. Termenul ca atare este de origine latină. Salariul era suma ce se plătea fiecărui soldat roman pentru cumpărarea sării. Soldatul era un om dependent și i se acorda salariul, în virtutea acestei dependențe un om liber nu primea salariu. Termenul s-a păstrat în timp și a căpătat sensul devenit al unui om care este dependent de altul, fie juridic, fie economic. Salariul apare ca venit ce revine factorului muncă datorită participării nemijlocite a lui la activitatea economică.

Salariul angajaților este nu pur și simplu prețul muncii, el reprezintă prețul închirierii forței de muncă, prețul serviciilor prestate de salariați [2, p.101]. Salariul are o dublă natură. Pentru firmă el este una din componentele costului de producție, iar pentru angajați – sursa principală de venit.

Actualmente, atât în literatura de specialitate, cât și în practica diferitor firme din întreaga lume, se folosește o gamă foarte largă de termeni atunci când este vorba despre plata pentru munca prestată, și anume: recompensa personalului, salariul, retribuția muncii, remunerarea muncii, plata pentru munca prestată, premii, sporuri, compensații, bonusuri etc. [3, p.174].

Din punct de vedere statistic, salariul reprezintă drepturile în bani și în natură convenite salariaților pentru munca efectiv prestată (inclusiv pentru timpul lucrat suplimentar), potrivit formei de salarizare aplicate.

Sporurile și indemnizațiile acordate ca procent din salariu sau în sume fixe, alte adaosuri la salarii potrivit legii, sumele plătite pentru timpul nelucrat (indemnizațiile pentru concediile de odihnă și de studii, zile de sărbătoare și alte zile libere, sumele plătite din fondul de salarii pentru concediile medicale), premiile, primele de vacanță și alte sume plătite din fondul de salarii potrivit prevederilor legislației în vigoare sau contractelor colective de muncă [4, p.146].

În condițiile economiei de piață, întreprinderile își aleg de sine stătător formele salarizării angajaților. Mărimea salariului fiecărui angajat este stipulată în contractul individual de muncă încheiat între conducerea firmei și angajatul [2, p.108]. Cu toate că salarizarea ține de politica internă a întreprinderii, ea trebuie efectuată în conformitate cu legislația în vigoare în domeniul salarizării. În Republica Moldova salarizarea este efectuată în corespundere cu cerințele Codului muncii și Legii salarizării nr. 847-XV din 14.02.2002. Principalul obiectiv al reglementării salarizării la nivel de stat este asigurarea de către stat a salariului minim garantat și crearea condițiilor pentru asigurarea creșterii salariului.

3. ANALIZA STATISTICĂ A DINAMICII ȘI DISTRIBUȚIEI SALARIULUI MEDIU ÎN RM

Anticipat examinării detaliate a nivelului de retribuire a muncii în diferite domenii a economiei naționale, se propune de a urmări evoluția salariului mediu în Republica Moldova. În cazul de față salariul mediu nominal reprezintă un indicator generalizator care cuprinde toate domeniile economiei naționale. Figura 1 reflectă evoluția salariului mediu nominal în Republica Moldova în anii 2000-2012, precum și a evoluția comparativă a salariului mediu nominal în sectoarele real și bugetar a economiei.

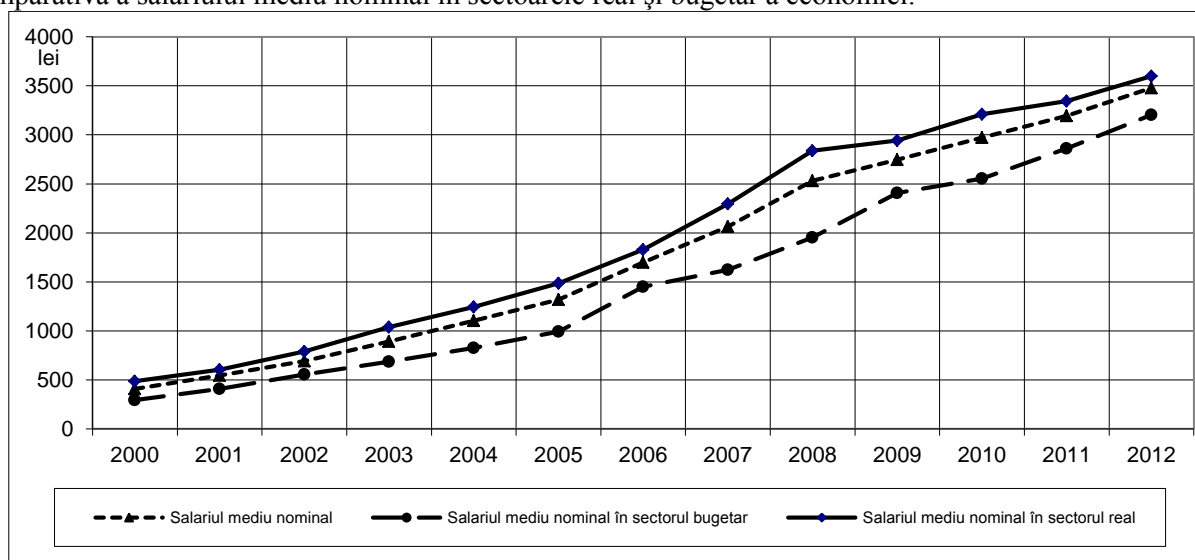

Figura 1. Evoluția comparativă a salariului mediu nominal în sectoarele real și bugetar a economiei Republicii Moldova, în anii 2000-2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Salariului mediu nominal în Republica Moldova în anii 2000-2012 are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă. În așa fel, în perioada analizată salariul mediu nominal a crescut de la 407,9 lei în anul 2000 până la 3477,7 lei în anul 2012, ceea ce constituie o creștere de circa 8,52 ori. Ritmul mediu anual de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova constituie 1,195 ori, adică anual salariul mediu nominal sporește cu circa 19,5%. Cel mai înalt ritm anual de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova din perioada analizată este constat în anul 2001, constituind o creștere cu 33,3% în raport cu nivelul anului precedent. Cel mai redus ritm anual de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova este constat pe parcursul ultimelor patru ani, variind în limitele 7,4 – 8,9%. E de menționat că un ritm atât de modest de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova pe parcursul ultimelor patru ani, lasă un impact negativ esențial în creșterea economică, deoarece nu permite nici acoperirea nivelului inflației. În așa fel, dacă de estimat evoluția salariului mediu real în Republica Moldova, atunci pe parcursul ultimelor ani, el înregistrează o dinamică negativă, astfel puterea de cumpărare a salariului fiind mai redusă, comparativ cu perioadele precedente.

Din graficul prezentat se observă că evoluția salariului mediu nominal atât în sectorul real, cât și în sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova în perioada analizată are o tendință pozitivă, însă persistă și unele diferențe, și anume:

- Raportul dintre salariul mediu nominal în sectorul real și salariul mediu nominal în sectorul bugetar variază considerabil pe parcursul perioadei analizate, având o tendință de diminuare. În așa fel, dacă

în anul 2000 salariul mediu nominal în sectorul real depășea cu 66,47% salariul mediu nominal din sectorul bugetar, atunci în anul 2012, această depășire constituie doar 10,66%. O diferență atât de modestă între salariile medii în sectoarele real și bugetar a economiei naționale, pune pe dubii corectitudinea calculării și prezentării în rapoarte statistice a salariilor în sectorul real a economiei Republicii Moldova.

- Pe parcursul întregii perioade analizate salariul mediu nominal în sectorul real a economiei depășește salariul mediu nominal din sectorul bugetar, fenomen care este specific nu doar pentru economia Republicii Moldova, ci și pentru majoritatea țărilor din lume.
- Salariul mediu nominal în sectorul real a economiei are o evoluție mai lină, iar salariul mediu nominal în sectorul bugetar a economiei crește neuniform, ceea ce se explică cu sporiri nesistematice a salariilor din sectorul bugetar.

În așa fel, cu timpul tot mai avantajoasă devine angajarea în cadrul instituțiilor din sectorul bugetar a Republicii Moldova.

În continuare se propune de a evidenția cele mai bine și cele mai slab remunerate ramuri din sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova (figura 2).

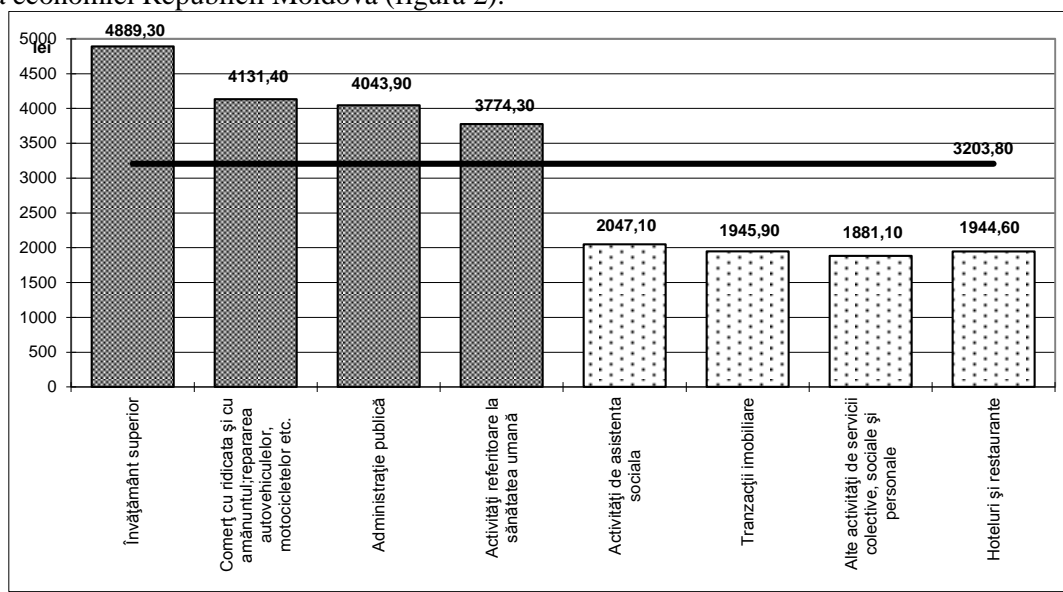

Figura 2. Repartiția salariului mediu nominal pe tipuri de activități din sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova în raport cu nivelul mediu din sectorul bugetar în anul 2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Cea mai bine remunerată activitate din sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova o constituie învățământul superior care în anul 2012 înregistrează un salariu mediu de 4824,2 lei, ceea ce cu 50,6% depășește salariul mediu nominal în sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova. Totodată, printre cele mai bine plătite activități în anul 2012 din sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova se pot menționa: comerțul cu ridicata și cu amănuntul, repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale, administrație publică, activități referitoare la sănătatea umană. Salariul mediu lunar în aceste activități variază în limitele 3763,0 – 4070,6 lei, ceea ce depășește salariul mediu nominal în sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova cu circa 17,5 – 27,1%.

Cel mai redus nivel a remunerării muncii este înregistrat la hoteluri și restaurante activitatea cărora se caracterizează printr-un salariu mediu lunar de 1870,0 lei, ceea ce e cu 41,6% mai puțin decât media pe sector. E de menționat că în hoteluri și restaurante de-facto veniturile angajaților sunt considerabil mai înalte datorită bacșifului obținut de la beneficiarii acestor servicii.

O variație înaltă a salariilor lunare persistă și în sectorul real a economiei Republicii Moldova (figura3).

Cel mai înalt nivel de remunerare a muncii a activităților din sectorul real a economiei Republicii Moldova în anul 2012 o constituie transporturi aeriene care în anul respectiv înregistrează un salariu mediu de 9663,7 lei, ceea ce e de 2,7 ori depășește salariul mediu nominal în sectorul real a economiei Republicii Moldova. Totodată, printre cele mai bine plătite activități în anul 2012 din sectorul real a economiei Republicii Moldova se pot menționa: activități financiare cu un salariu mediu de 7047,3 lei, tehnica de calcul și activități conexe – 6892,9 lei, precum și activitatea în domeniul poștei și a telecomunicațiilor cu un salariu mediu lunar de 6435,4 lei. Amplitudinea variației salariilor medii pe tipuri de activități în sectorul real este considerabil mai înaltă, în raport cu nivelul acesteia în sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova.

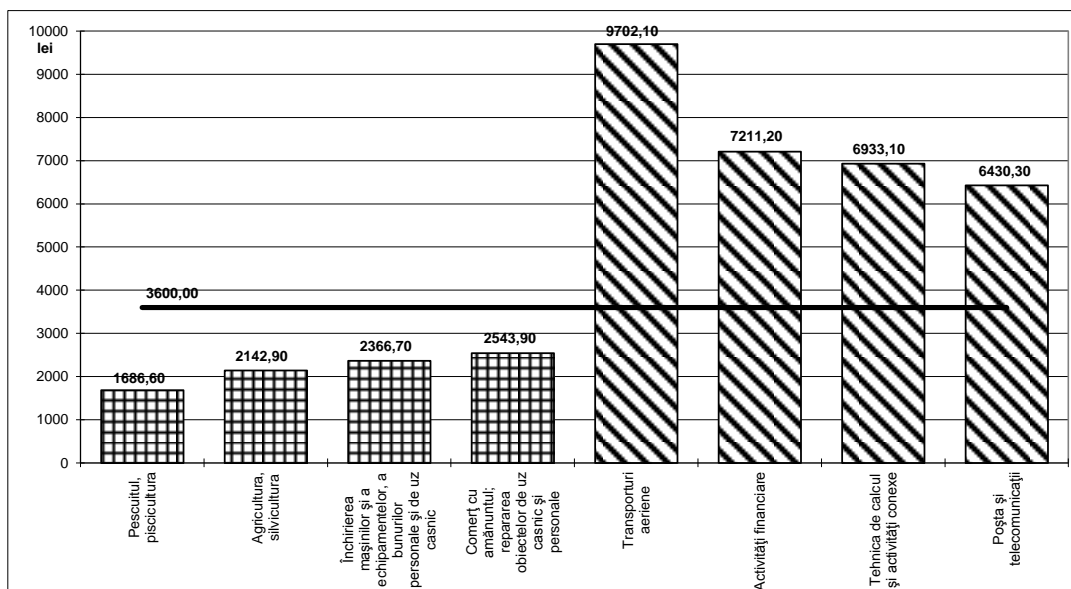

Figura 3. Repartiția salariului mediu nominal pe tipuri de activități din sectorul real a economiei Republicii Moldova în raport cu nivelul mediu din sectorul bugetar în anul 2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Totodată, în sectorul real, există și activități cu un nivel mediu de remunerare mult mai jos, chiar și în raport cu cele mai slab plătite activități din sectorul bugetar. Un exemplu de astfel de activități poate servi pescuitul, piscicultura care în anul 2012 a înregistrat un salariu mediu de circa 1571,3 lei, ceea ce e de 2,3 ori mai puțin în raport cu salariu mediu din sectorul real. Un nivel redus de remunerare a muncii din sectorul real este specific și pentru astfel de activități, precum ar fi agricultura, silvicultura (2072,9 lei), închirierea mașinilor și a echipamentelor, a bunurilor personale și de uz casnic (2366,7 lei) și comerțului cu amănuntul, reparării obiectelor de uz casnic și personale (2524,1 lei).

Reieșind din rezultatele analizei efectuate, nivelul salariului mediu nominal înregistrat în diferite activități a sectorului real și cel nominal a economiei Republicii Moldova are grad înalt de variație, caracterizându-se prin dispersie moderată.

4. CONCLUZII

Analiza efectuată în prezentă lucrare, permite de a concluziona următoarele momente importante specifice nivelului de remunerare a muncii în economia Republicii Moldova:

- Salariului mediu nominal în Republica Moldova în anii 2000-2012 are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă. Salariul mediu nominal în sectorul real a economiei depășește salariul mediu nominal din sectorul bugetar.
- Amplitudinea variației salariilor medii pe tipuri de activități în sectorul real este considerabil mai înaltă, în raport cu nivelul acesteia în sectorul bugetar a economiei Republicii Moldova.
- Salariile acordate în sectorul bugetar și cel real a economiei Republicii Moldova sunt incompetente în raport cu nivelul de retribuire a muncii în țările dezvoltate, ceea ce condiționează migrarea forței.
- Diferența atât de înaltă a nivelului de retribuire a muncii în diferite activități condiționează în mod direct fluxul specialiștilor doritori de a obține studii în aceste domenii bine remunerate.
- Tot mai necesară devine intervenția statului pentru redresarea unor activități importante economiei naționale pentru a permite ridicarea nivelului de retribuire a muncii și a spori rezultatele economico-financiare în ansamblu a acestor activități.

Bibliografie:

1. Bugaian L. (coordonator), *Antreprenariat: dezvoltarea afacerii.*: Editura Levința Angela, Chișinău, 2010.
2. Ciornâi N., Blaj I., *Economia firmelor contemporane.*: Editura Prut Internațional, Chișinău, 2003.
3. Gheorghită M., *Economia întreprinderii industriale.*: Editura Cuvîntul-ABC, Chișinău, 2011.
4. Zaharia O., Danciu A., Roman M., *Statistica întreprinderii.*: Editura ASE, Chișinău, 2005.
5. www.statistica.md